

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2012

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfågellarna inventerats under tretton år, 2000–2012. Sammanlagt 60 revir av 11 olika arter har noterats 2012, vilket är en liten ökning. I Svartsjö däme som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i nio år, 2005–2012. Resultatet är där lite sämre än fjolårets. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2012", sidan 20.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl a innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken har den våtmark-sanknutna häckfågelfaunan i Svartsjöviken inventerats med början 2000. Här ska inventeringsresultaten för det trettionde året, 2012 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2012 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungvullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Vid varje inventeringstillfälle har förekommande fågelarter antecknats på en specialkarta i skala ca 1:5 000. Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på Svalan. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Inventeringsresultatet framgår i tabell 1. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Ett par häckade i viken och 2 stora ungar noterades.

Knölsvan Ett bo byggdes i södra delen av viken. 5 ungar observerades.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar

mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttas i viken. De höll sedan till i Svartsjö däme.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ±2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning som under 2011. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ±3 par. Ungarna har förflyttats till Dämnet.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Inga fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antalet par (5) har en osäkerhet på ca ±1. Ungar sågs i dämnet.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Fyra par med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmynningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (10) har en osäkerhet på ca ±4.

Tofsvipa Uppskattningsvis 10 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området.

Gulärta Cirka 6 par fanns på sydöstra sidan.

Ängspiålar Oförändrad jämfört med fjolåret.

Buskskvätta Oförändrad jämfört med fjolåret.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2005–2012.

Arter	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Kommentarer 2012
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	Två ungar sågs
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Fem ungar sågs
Grågås	4	4	3	3	4	3	3	3	Tre par med ungar
Kanadagås	5	6	5	6	5	5	4	6	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	0	0	0	0	
Gräsand	10	10	10	9	10	9	10	10	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	
Snatterand	1	1	1	1	0	1	0	0	
Skedand	1	0	1	1	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	3	4	4	3	3	4	4	5	5 par med ungar
Storskrake	2	2	3	2	3	3	4	4	4 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	3	3	3	3	Inga ungar sågs
Sothöna	15	14	14	13	13	12	11	10	Ungar sågs
Tofsvipa	7	8	8	10	10	10	10	10	Ungar sågs
Rödbena	2	0	1	0	0	1	0	1	
Enkelbeckasin	6	6	7	8	8	7	7	6	Svårinventerad
Fiskmåså	1	0	0	0	0	0	0	0	
Fisktärna	0	0	0	0	0	0	0	0	
Summa	62	60	62	61	61	60	58	60	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	5	6	6	7	6	6	6	6	
Ängspiålråka	6	6	8	8	7	7	7	8	
Buskåkvåtta	5	5	5	6	8	8	8	8	
Gråshoppåång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Såvsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	
Rörsångare	ca 5	ca 5	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	
Skåggmes	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	ca 2	0	
Såvsparv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	

Övriga inte inventerade mindre tättingar Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes har sporadiskt hörts i vassarna men troligen skedde inte någon häckning.

Svårinventerade arter är vigg, knipa och stor-skrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats Svartsjö Dämme har blivit en konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåg-larna i området. Många nykläckta ungpullar har vandrat över till Dämmet där födotillgången varit betydlig bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Svartsjö dämme

En häckfågelinventering genomfördes 2012 i Svartsjöviken för trettonde året i rad enligt etablerade inventeringsrutiner. Totalt noterades 60 stationära par av 11 arter, ett resultat som är något bättre än förra året. Talrikast förekommande var sothöna (10 revir), gräsand (10) och tofsvipa (10).

Vid häckfågelinventeringen av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjöviken. I tabell 2 redovisas resultatet. Vintern 2012 var

isläget så bra att det gick att slå vegetationen i Dämmet. Detta gjorde att siktförhållandena var väldigt bra under våren och sommaren. Högvatten rådde i Mälaren och också i Dämmet, eftersom vallen mot kanalen inte är tät. Högvattnet medförde sämre förutsättningar både för häckande och rastande vadare.

Fortfarande gäller detta i Dämmet, där många ungar av grågås, kanadagås, knipa, sothöna och gräsand kunde ses in i maj – juni.

Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämmet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, men de syntes inte så bra. Detta tillstånd rådde också under hösten.

Vad som närmast händer i vinter är att vegetationen åter kommer att slås på isen genom kriminalvårdsanstaltens försorg, så att liknande förhållanden som rådde tidigare vårar med vinterslätter kommer att skapas.

Hoppas att betetrycket kan ökas något genom att betesdjuren släpps ut tidigare på försommaren och får beta så sent som möjligt på hösten. Vi bör då kunna hoppas på lite lägre vegetation och därmed bättre sikt under 2013. Även om bete har etablerats kommer vinterslätter likt den som har utförts senast 2012 att vara nödvändig. Isläget när detta skrivs 2013 är gott.

Inventeringsresultatet framgår av tabell 2. Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ingen häckning noterad. Ett par sångsvanar höll vakt i Dämmet och körde i väg knölsvanarna så fort dem visade sig där.

Grågås Sju par med ungar kunde inräknas. Uppemot 100 individer som översomrare.

Kanadagås Som mest fyra par med ungar kunde ses. De stannade relativt kort tid i Dämmet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälarens fjärdar.

Svartsjö dämme den 23 mars 2012. Häckfågellarna börjar anlända. Notera nyslagen vegetation.

Gräsand Som mest räknades 6 kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjöviken.

Snatterand Flera snatteränder höll till vid Dämmet. Två par fick ungar.

Skedand Enstaka fåglar uppehöll sig i Dämmet. Ett par fick ungar.

Knipa Sex kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.

Sothöna Häckade i Dämmet med sex par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Tofsvipa Uppskattningsvis 6 par etablerade sig

i dämnet. Bon och ungar noterades för 4 par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Rödbena Ett par häckade och fick ut två ungar.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Fyra par markerade revir.

Mindre strandpipare Ingen häckning. Enstaka fåglar sågs.

Bläsand Några par har uppehållit sig i området på våren – sommaren men det är troligen yngre inte häckande par.

Kricka Mycket svårt att skilja revirhävdande från yngre inte häckande men översomrande fåglar.

Årta Ett par sågs tillfälligt.

Brunand Ingen häckning.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämme.

Arter	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Kommentarer 2012
Knölsvan	1	1	0	0	0	0	0	Ingen häckning
Grågås	7	8	8	8	8	6	7	Ca 70 ungar
Kanadagås	5	5	5	5	4	4	4	Tillfälligt i dämnet
Gräsand	8	8	8	8	8	7	6	6 par med ungar
Kricka	0	0	0	1	0	0	0	Bara rastande fåglar
Skedand	4	4	2	3	2	2	1	6 ungar sågs
Brunand	2	2	1	0	0	1	0	Enstaka fåglar
Snatterand	4	4	3	4	1	1	2	10 + 13 ungar
Årta	2	2	0	2	1	0	0	En par sågs
Knipa	7	7	7	7	7	6	6	Häckning i parken
Sothöna	8	8	8	8	7	6	6	6 par med ungar
Tofsvipa	7	7	7	7	6	6	6	6 par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	2	1	1	1	0	1	1	1 par, två ungar sågs
Enkelbeckasin	4	4	3	3	4	4	4	Svårinventerad
M. strandpipare	2	2	1	1	1	1	0	Enstaka fåglar
Vattenrall		1	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmåå	2	1	1	1	1	1	1	Ett bo på elstolpe
Summa	65	67	57	61	52	48	46	